

FER PRENOŠENJE U PRAKSI

Poštujte li se (i kako) preporuke o prenošenju medijskog sadržaja autora iz drugih medija

Uvod

“Kao novinari, gorljivo se natječemo za priče. No, članovi naše redakcije trebali bi imati na umu da priznavanje dobrog rada drugih novinskih organizacija ne šteti Timesu; naprotiv, čitatelji imaju koristi, a ugled Timesa se poboljšava ako smo velikodušni u navođenju autora, priznavanju i povezivanju na njihov rad”, kaže se, među ostalim, u redakcijskom priručniku koji propisuje novinarske i uredničke standarde New York Timesa, uglednih američkih novina.

Ni New York Times ni drugi veliki novinarski uzori nisu oduvijek toliko marili za korektno atribuiranje pri prenošenju medijskog sadržaja koji je otkriven ili prvi put objavljen u nekom drugom, izravno konkurentskom ili manjem, lokalnom i regionalnom mediju. Prije desetak godina, tadašnja NYT-ova javna urednica (zastupnica čitatelja) Margaret Sullivan napisala je kako se New York Times ponosi svojim originalnim izvještavanjem i u tome briljira, ali ne briljira uvijek i u odavanju punog priznanja radu drugih medijskih organizacija.¹

Od tada do danas, u proteklih desetak godina, stvari su se ipak mijenjale na bolje. I u svijetu, i kod nas u Hrvatskoj, na domaćoj medijskoj sceni. Standardi fer prenošenja informacija, istraživanja ili ideja iz tuđih autorskih novinarskih radova pokušavaju se jasnije definirati, bolje i svjesnije poštivati u praksi, a čitatelji sve češće u tekstovima i drugim medijskim priložima nailaze na formulacije poput “kako je prvi objavio” taj i taj konkurentski medij.

U travnju 2024. Hrvatska udruga digitalnih izdavača (HUDI) donijela je Smjernice o prenošenju medijskog sadržaja kojima se utvrđuju preporuke medijskim izdavačima, urednicima i autorima o “fer korištenju” tuđeg sadržaja, odnosno o navođenju jednog

¹<https://archive.nytimes.com/publiceditor.blogs.nytimes.com/2014/01/31/giving-credit-a-work-in-progress-at-the-times/?ref=thepubliceditor>

medija kao izvora sadržaja koji se prenosi u drugom mediju. Kako se te preporuke poštuju ili ne poštuju u praksi? Na to pitanje pokušava odgovoriti ovaj rad, izrađen za potrebe Društva za zaštitu novinarskih autorskih prava.

Tijekom šest mjeseci, od 1. ožujka do 31. kolovoza 2025., bilježio sam različite primjere prenošenja medijskog sadržaja uz ili bez atribucije medija i autora koji su prvi objavili kasnije prenošenu informaciju. Desetak takvih primjera analizirao sam uz kontaktiranje samih autora ili urednika involviranih medija, kako bih zabilježio poglede na “fer korištenje” iz njihove perspektive. Također, analizirao sam i kakvi su primjeri najbolje prakse u inozemstvu, gdje se posljednjih godina počelo puno češće navoditi tko je od autora ili medija bio primarni donositelj neke informacije.

Praksa nekad i sad

Među profesionalnim novinarima oduvijek je postojala kakva-takva svijest o tome da se tuđi novinarski rad, prilikom prenošenja, može i treba spomenuti s jasno naznačenim imenom medija ili autora koji je neku informaciju prvi objavio. Ivica Đikić, novinar tjednika *Novosti* i autor čija se jedna ekskluzivna informacija prenosila u drugim medijima u analiziranom razdoblju ovoga rada (vidi primjer broj 7 u poglavlju *Deset primjera iz Hrvatske*), u razgovoru na tu temu prisjetio se kako se tijekom 1990-ih, dok je radio u tjedniku *Feral*, držao nepisanog pravila da uredno pripiše neku prenošenu informaciju novinarima tjednika *Globus* ili tjednika *Nacional*, unatoč tome što je među tim redakcijama postojao osjećaj “malo žešće konkurencije”, “napetosti” i svojevrsnog nepovjerenja u ispravnost rada onih drugih.

“lako se nije dobro na to gledalo, jer nije se baš najbolje vjerovalo tome kad u svom tekstu napišeš da je nešto objavio *Globus* ili *Nacional*, ja sam uvijek imao stav da treba navesti izvor ako preuzimaš nešto što je netko drugi, iz druge redakcije, autentično otkrio i prvi objavio. Stvar je elementarne korektnosti da to navedeš u svom tekstu. Bilo bi me sramota da izađem u grad i sretnem nekoga tko je to napisao, a ja se pravim blesav, kao da nisam znao da je on to prvi napisao, a ja bez navođenja preuzeo u svom tekstu”, kaže Đikić. A bilo je, dodaje, puno primjera u tadašnjim novinama u kojima se izbjegavalo to raditi. U puno

primjera izbjegavalo se prenijeti ime redakcije ili novinara koji su prvi objavili ili otkrili nešto o čemu se piše.

I danas se to događa, da se takvo atribuiranje smatra nepotrebnim, da se to svjesno izbjegava zbog uredničke politike ili navike rada unutar neke redakcije, ali danas ipak postoji i veća svijest o tome da određeni standardi novinarske kolegijalnosti i fer ponašanja prilikom prenošenja tuđeg medijskog sadržaja pomažu i profesiji i publici. Da pomažu i novinarima i izdavačima, a pomažu i čitateljima, koji cijene transparentnost i bolje razumijevanje načina na koji medijski sadržaj nastaje i biva prenošen.

Što kažu smjernice HUDI-ja

U travnju 2024., Hrvatska udruga digitalnih izdavača (HUDI) donijela je Smjernice o prenošenju medijskog sadržaja.² Preporuke se odnose na sve članove HUDI-ja, ali i nakladnike koji nisu članovi HUDI-ja. No, važno je znati da se odnose samo na digitalni dio, dakle na web-stranice i novinske portale koji objavljuju vijesti, komentare i slično. Ne odnose se na televizije ili na tiskana izdanja novina, premda članovi HUDI-ja koji se drže tih preporuka na svojim web portalima mogu, naravno, u bilo kojem trenutku pratiti te preporuke i u svojim televizijskim ili tiskano-novinskim priložima. Mogu, ali i ne moraju, kao što se vidi u praksi.

Članak 4. HUDI-jevih smjernica preporuča da se medijski sadržaj prenosi uz pridržavanje sljedećih uvjeta. Pod stavkom 1, uvjet je da "svako prenošenje sadržaja jednog nakladnika u članku drugog nakladnika mora zadovoljiti kriterije 'fer korištenja sadržaja'". Detaljizirana su četiri kriterija. Prvo, "prenošenje sadržaja treba imati transformativnu ulogu u odnosu na preneseni sadržaj; novi članak treba imati dodatne informacije, novi kontekst ili pregled iz drugog kuta na prenesenu informaciju". Drugo, "dozvoljeno je prenošenje informativnog sadržaja u minimalnom omjeru potrebnom da se iznese informacija na temelju koje drugi izdavač taj sadržaj transformira i nadogradi vlastitim informacijama, analizom ili komentarom". Treće, "autorski sadržaj kao što je analiza, kolumna, komentar i slično nije dopušteno prenositi osim u funkciji polemike, dodatne analize, uspoređivanja stavova i sl; u ovim slučajevima dozvoljeno je prenositi onu količinu sadržaja koja omogućava daljnju analizu ili polemiku". Četvrto, "izričito je zabranjeno prenošenje sadržaja na način kojim se

² <https://hudi.hr/wp-content/uploads/sites/94/2024/04/20240410-Smjernice-o-prenosenju-medijskog-sadrzaja-.pdf>

na informativnom tržištu supstituira izvorni sadržaj (prenošenje ili prepričavanje cijeloga članka, skraćeno preuzimanje svih bitnih informacija u članku) i time nanosi direktnu ekonomsku štetu primarnom nakladniku”.

Pod stavkom 2, kaže se: “Ukoliko se Nakladnik želi odreći navedenih prava iz stavka 1. ovog članka te omogućiti cjelovito prenošenje sadržaja za određeni članak ili više njih, može to učiniti objavljivanjem sadržaja na HUDI zaključanom dijelu portala namijenjenom prenošenju sadržaja”.

Članak 5. HUDI-jevih smjernica kaže da ni u kojem slučaju “nije dozvoljeno prenošenje sadržaja bez navođenja drugog nakladnika kao izvora u samom početku navođenja informacija ili teza iz članka”. Odnosno: “Prilikom prenošenja takvog sadržaja potrebno je navesti primarni izvor (uz link) tog medijskog sadržaja”.

S obzirom na to da mnogi web-portali objavljuju i članke, priče i intervjue koji su dostupni samo pretplatnicima tog portala, HUDI-jeve smjernice preporučaju i što raditi u takvim slučajevima:

“Medijski sadržaj koji je dostupan isključivo putem digitalne pretplate izričito je zabranjeno prenositi na način kojim se na informativnom tržištu supstituira izvorni sadržaj (prenošenje ili prepričavanje cijeloga članka, skraćeno preuzimanje svih bitnih informacija u članku) i time nanosi direktnu ekonomsku štetu primarnom nakladniku, osim ako se nakladnik nije odrekao prava objavljivanjem sadržaja na zaključanom dijelu HUDI-jeva portala namijenjenom prenošenju sadržaja ili dogovorio drugačiji način prenošenja sadržaja, na način da sklopi Sporazum o prenošenju medijskog sadržaja s drugim nakladnikom/icima ili utvrdi vlastita pravila prenošenja sadržaja, o čemu će obavijestiti HUDI”.

Ozren Kronja, izvršni direktor HUDI-ja, kaže kako su smjernice postigle svoj cilj jer je, nakon njihova donošenja, dojam da ih se pridržavaju svi izdavači koji su članovi HUDI-ja.

“Znam da su neki veći mediji te smjernice ugradili u svoje uređivačke politike. I znam da se na njih pazi. Na svim sastancima HUDI-ja članovi spomenu to da se na te smjernice treba paziti. Od kad su donesene, do nas ne dolazi nikakva povratna informacija o problemima ili o potrebi da, kao udruga, još nešto interveniramo. Siguran sam da nismo sto posto zatvorili praksu nefer prenošenja medijskog sadržaja drugog nakladnika, ali vidimo da su stvari bolje”, kaže izvršni direktor HUDI-ja.

Što se tiče odredbi koje dopuštaju iznimku u smislu da neki nakladnik dopusti prenošenje nekog svog medijskog sadržaja u cijelosti, i to na način da poveznicu postavi na zaključani dio portala HUDI-ja, Ozren Kronja kaže kako tu funkcionalnost ponajviše koriste manji članovi HUDI-ja. Netokracija, Portal grada Kaštela, Agroklub... Sustav funkcionira tako da agregira sve objavljene poveznice i pošalje ih članovima HUDI-ja jednom dnevno, a oni onda mogu preuzimati ili ne preuzimati čitave članke koji su im ponuđeni na prenošenje. U početku su unutar HUDI-ja rađene anlike o tome koliko se preuzima takvih članaka s tog zaključanog dijela HUDI-jeva portala. Ovisno o danu, preuzimalo se između 10 posto i četvrtina ponuđenog sadržaja, kaže izvršni direktor Kronja. Ali više ne postoji praćenje toga koliko se toga preuzima.

I svijest i smjernice

Danas se, dakle, fer prenošenje i jasno atribuiranje medijskog sadržaja događa i zbog razvijene svijesti, odnosno profesionalnosti samih autora i urednika, i zbog smjernica, odnosno preporuka koje su dogovorene i pretočene u dokument HUDI-ja. Logičan zaključak je da bi trebalo nastaviti razvijati i jedno i drugo: i svijest među medijskim profesionalcima o tome da jasno spominjanje i priznavanje rada drugih kolega ne šteti samom autoru ili izdavaču kod kojeg objavljuje, ali i samoregulirajuće pisane preporuke koje daju smjer kako to raditi, a kako ne raditi.

I na jedno i na drugo - i na razvijanje svijesti o tome i na provedbu preporuka u praksi - može utjecati ili barem kao orijentir poslužiti nešto treće: pogled kroz prozor u svijet. Pogled na to kako se standardi prenošenja i atribuiranja razvijaju na većim i razvijenijim medijskim scenama u inozemstvu.

Najbolje od svjetske prakse

“Kad u svoje izvještavanje uključujemo činjenice o kojima je izvijestila neka druga publikacija, a koje Times smatra vjerodostojnima no nije ih još potvrdio, imamo jasnu obvezu pripisati ih toj drugoj publikaciji, kako zbog fer odnosa prema njima, tako i zbog

infomiranja naših čitatelja”, kaže se u priručniku o uredničkim standardima i etičkom novinarstvu, kojim se vode novinari i urednici New York Timesa.³

“Čak i kad smo sami potvrdili vijest, zbog pristojnosti i iskrenosti trebali bismo pripisati velike ekskluzive onoj organizaciji koja je vijest o tome otkrila”, dodaje se dalje, a zatim i naglašava, doduše u zagradi, da “možda nije potrebno navesti tko je prvi objavio vijest ako se radi o rutinskim događajima ili o situaciji kad više medija potvrdi istu informaciju”.

Ipak, sve je više primjera u američkim i engleskim medijima u kojima se vidi da autori i urednici ponekad idu i iznad tog standarda, zapisanog u redakcijskom priručniku NYT-a. Londonski dnevni list Guardian u svojoj je vijesti o agentima FBI-a koji su započeli pretres kuće Johna Boltona, bivšeg Trumpova savjetnika za nacionalnu sigurnost, uredno naveo da je “pretres započeo oko 7 ujutro ET i prvi je o tome izvijestio New York Post”. Iako je to bio događaj tijekom kojega je više medija potvrdilo istu informaciju, a Guardianov članak u trenutku pisanja oslanjao se i na službenu potvrdu koju su dobili njihovi novinari, ipak je Guardianov tekst spomenuo američki dnevni list New York Post kao mjesto prve objave. Spomenuto je i da su novinari CNN-a vidjeli službenike FBI-a blizu Boltonove rezidencije u saveznoj državi Maryland.⁴

U još jednom sličnom primjeru, londonski dnevni list Financial Times u svom je izvještaju o američkoj obustavi dijeljenja obavještajnih podataka s Ukrajinom, unatoč tome što su novinari FT-a imali potvrdu te informacije iz tri izvora, uredno naveo da je informaciju prvi objavio dnevni list Daily Mail.⁵

Preporuke o fer prenošenju, zapisane u priručniku New York Timesa, naglašavaju još jedan bitan aspekt. Pripisivanje autorstva drugoj publikaciji “ne bi smjelo služiti kao dozvola za objavljivanje neprovjerenog materijala koji ne bi zadovoljio Timesove standarde” o uvjerljivosti, ukusu ili o tome što je vijest.

³ <https://www.nytimes.com/editorial-standards/ethical-journalism.html>

⁴ <https://www.theguardian.com/us-news/2025/aug/22/fbi-raids-john-bolton-house> ,
<https://nypost.com/2025/08/22/us-news/patels-fbi-raids-john-boltons-home-in-high-profile-national-security-probe/>

⁵ <https://www.ft.com/content/c58fcea-00c4-4fad-bc0a-0185b7415579>
<https://www.dailymail.co.uk/news/article-14461597/Washington-BANS-Britain-sharing-US-military-intelligence-Ukraine.html>

I neki drugi američki mediji, u svojim redakcijskim priručnicima o uredničkim i novinarskim standardima kojima se vode, obuhvaćaju i dio o pripisivanju autorstva drugim medijskim organizacijama. New York Times i Washington Post ovdje su citirani kao najbolji primjeri, s najelaboriranijim preporukama o atribuiranju.

“Moramo biti iskreni u pogledu izvora naših informacija. Činjenice i citati u priči, koji nisu nastali našim vlastitim izvještavanjem, moraju biti pripisani njihovim autorima. Atribuiranje materijala iz drugih medija mora biti potpuno. Plagiranje nije dopušteno. Politika ovih novina je davati priznanje drugim publikacijama koje stvaraju ekskluzivne priče vrijedne izvještavanja od strane The Posta”, zapisano je u dokumentu o uređivačkoj politici i standardima Washington Posta. Čitatelji bi, dodaje se, trebali moći razlučiti između onoga što je novinar vidio svojim očima i onoga što je novinar dobio iz drugih izvora kao što su agencijske vijesti, “pool” novinarska izvješća, email, web-stranice i slično.⁶

Italija i Njemačka

Od drugih medijskih scena vrijedi istaknuti i primjere iz Italije i Njemačke. U Italiji profesionalni novinari moraju biti članovi tijela *Ordine dei giornalisti*, koje je svojevrsna novinarska komora, poput odvjetničke komore ili liječničke komore. To tijelo ima svoj etički kodeks, koji u posljednjoj verziji iz prosinca 2024. ne spominje izriekom praksu pripisivanja autorstva informacija koje su prvotno objavljene u drugim medijima, ali Italija ima prilično razvijenu kulturu i tradiciju poštivanja nepisanih pravila takvog atribuiranja. U talijanskim medijima praktički uvijek se prilikom prenošenja informacija iz drugih medija korektno objavljuje gdje je to prvotno objavljeno.⁷

Jedan od najpoznatijih primjera pripisivanja prijelomne vijesti talijanskom novinaru ili novinarki u svim drugim medijima, koji su tu vijest prenosili, ticao se odreknuća pape Benedikta XVI. 28. veljače 2013. godine. Novinarka agencije ANSA Giovanna Chirri, iskusna dopisnica iz Vatikana, bila je prisutna na konzistoriju, susretu pape s kardinalima, s kojeg se nije očekivala neka velika vijest, ali kad je Benedikt XVI. na latinskom počeo govoriti kako želi “priopćiti odluku od velike važnosti za život Crkve” i objavio da se odriče mjesta rimskog biskupa, Giovanna Chirri je, zahvaljujući svom znanju latinskog jezika (očito boljem znanju

⁶ <https://www.washingtonpost.com/policies-and-standards/>

⁷ Autorov razgovor s Frankom Dotom, novinarom talijanske agencije ANSA

od ostalih prisutnih novinara), shvatila značaj tih riječi prije svih ostalih novinara i ANSA je prva objavila veliku vijest kakva se u Katoličkoj crkvi nije dogodila skoro 600 godina. Agencije Reuters i AFP, kao i televizije poput CNN-a, BBC-a, Al Jazeera, odmah su prenijeli vijest pripisujući informaciju agenciji ANSA.

Atribuiranje se među talijanskim novinarima smatra ne samo obvezom, nego i načinom na koji se onaj koji prenosi nečiju drugdje objavljenu informaciju zapravo odriče odgovornosti. U Hrvatskoj nije nužno tako, atribuiranje ne povlači za sobom i odricanje odgovornosti, jer kazneni zakon, primjerice, jednako tretira i objavu i prenošenje klevete.

U Njemačkoj postoji zanimljiva praksa s agencijom koja uredno bilježi sva citiranja nekih medija u drugim medijima te na temelju toga objavljuje godišnju rang listu najcitiranijih. Već više od tri desetljeća, od 1994., Media Tenor radi analizu novina, radija, televizije i web izdanja, bilježi međusobna citiranja informacija prvotno objavljenih negdje drugdje, i sastavlja rang listu medijskih kuća s najviše citata. To njihovu rang listu čini, kako kažu, "jedinim svjetskim pokazateljem istraživačke učinkovitosti i novinarske kvalitete uredničkih timova koji se citiraju".⁸ Njihova rang lista važna je za poslovanje medija, kako onih najvećih i najuglednijih, koji se nađu na vrhu liste najcitiranijih, tako i onih manjih, regionalnih medija, koji se nađu bilo gdje na rang-listi, što im služi kao argument za dokazivanje vlastite vrijednosti i pred čitateljima i pred oglašivačima. A to im pak osigurava egzistenciju na tržištu.⁹

Deset primjera iz Hrvatske

Pripisivanje autorstva koje je pokrenulo neku priču ili otkrilo neku informaciju prije od svih ostalih danas se na hrvatskoj medijskoj sceni događa više nego ikad prije, što priznaju gotovo svi novinari kontaktirani u sklopu ovog istraživanja, ali ipak ima nekih područja gdje se takvo citiranje izbjegava. Fer prenošenje, uz atribuiranje, događa se i između velikih i malih, i između velikih i velikih, i između izravnih konkurenata, i između nacionalnih i regionalnih ili lokalnih, i između tiskanih i digitalnih izdanja, ali možda se najmanje događa između televizijskog programa i tiskanih ili digitalnih izdanja. To, da televizije u svojim TV-prilozima, izbjegavaju atribuiranje više nego ostali mediji vidljivo je i u svijetu, gdje se

⁸<https://kress.de/news/beitrag/150701-die-meistzitierten-medien-im-ersten-halbjahr-berliner-zeitung-stuermt-in-top-10-der-regionalzeitungen.html>

⁹ Autorov razgovor sa Srećkom Matićem, novinarom njemačkog javnog servisa Deutsche Welle

takvo izbjegavanje ponekad opravdava argumentom da TV-novinari u svojim priložima i javljanjima uživo imaju ograničeno vrijeme, a televizijska minuta je dragocjena.¹⁰

U Hrvatskoj se takva praksa može pravdati i argumentom da smjernice HUDI-ja ne reguliraju televizijski program, nego samo digitalno novinarstvo, web stranice i portale. Ali, te smjernice ne reguliraju ni tiskane medije, pa ih se tiskani mediji, prema ovom istraživanju, više pridržavaju nego televizijski programi.

Slijede primjeri iz prakse.

Primjer broj 1

Kad su 27. kolovoza 2025. najprije Index¹¹, a nekoliko minuta kasnije i Slobodna Dalmacija¹², objavili ekskluzivnu priču o uhićenju vojnog pilota iz Splita i njegove djevojke, srpske državljanke iz Kosovske Mitrovice, i kad su objavili informaciju da ih se sumnjiči za špijunažu, televizijske vijesti i večernji televizijski dnevnik odmah su izvještavali o tome, ali nitko osim N1¹³ nije u TV-programu spominjao redakciju ili autora izvorne objave¹⁴. Tiskani mediji i njihova web izdanja, kao i agencija Hina, u svom su preuzimanju izvještavanja o toj priči pripisali autorstvo, premda češće Slobodnoj Dalmaciji, nego Indexu (Index je vijest objavio 27. kolovoza 2025. u 15:59 sati, a Slobodna Dalmacija manje od pet minuta kasnije, u 16:03). N1 je u emisiji Pregled dana spomenuo Index.hr kao mjesto prve objave priče.

Sve su televizije, kao i redakcije tiskanih medija, u svom radu na priči dobili vlastitu potvrdu informacije o uhićenju i izvođenju uhićenih osoba na ispitivanje u splitsko Županijsko državno odvjetništvo, no sami autori koji su radili na toj priči u razgovoru priznaju da, bez prve objave drugi novinari ne bi ni krenuli u zvanje izvora i provjeravanje te priče, pa se stoga iz perspektive fer prenošenja nameće jasna logika za atribuiranjem, odnosno pripisivanjem autorstva prve informacije.

¹⁰ <https://ncclocalnewshop.org/skills-and-best-practices/credit-where-its-due/>

¹¹ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/doznajemo-pilot-hrza-i-njegova-partnerica-s-kosova-uhiceni-zbog-spjiunaze-za-srbiju/2703639.aspx>

¹² https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/crna-kronika/vojni-pilot-iz-splita-i-njegova-djevojka-s-kosova-uhiceni-zbog-spjiunaze-on-i-odavao-tajne-a-ona-ih-prenosila-vucicu-1499126?_gl=1*ba7tbp*_ga*Nji3MDY4NzAwLjE3NDY0NTU1ODY.*_ga_0PCQNH2ZD*cze3NTY2NDQwMTUkbzI5IGcxIHQxNzU2NjQ0MjgwGo2MCRsMCRoMA..

¹³ <https://youtu.be/ns6lcrwhVKg?si=QcVU8x8FU8wkvS0X>

¹⁴ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/vojni-pilot-iz-splita-i-njegova-djevojka-s-kosova-optuzeni-za-spjiunazu---931413.html>, https://net.hr/video/vojni-pilot-i-njegova-djevojka-sirili-tajne-podatke-slucaj-proglasen-tajnim-f1261531-836a-11fo-9658-9600040c8f8e?fbclid=IwY2xjawMhJARleHRuA2FlbQlxMABicmlkETA4b2N2empaQlFPNG1MbZg1AR5PV89jFLX-1Dbc_Xm_n2QCZwiBBCv444SAzFiHJskdfuGCeWCm4VJiCieXiA_aem_o_ZgBLYYAofnz5JUDPDsPg i <https://web.facebook.com/reel/3666636723639164>

“Neke televizije baš brutalno kradu. Uzmü iz novina ili s portala tvoju temu i naprave kao svoj prilög, bez spominjanja onoga tko je prvi to objavio”, kaže jedan od sugovornika, koji je govorio pod uvjetom anonimnosti.

“Neki televizijski urednici baš imaju praksu da u televizijskom programu ne treba citirati druge medije”, kaže drugi od sugovornika, također pod uvjetom anonimnosti zbog osjetljivosti teme.

Primjer broj 2

Nakon što je hrvatski pomorac, kapetan Marko Bekavac, oslobođen iz turskog zatvora i vraćen u Hrvatsku, portal Teleskop objavio je, pozivajući se na neimenovane izvore, priču o tome kako je kapetan zapravo razmijenjen za turskog poduzetnika koji je nakratko uhićen u Zadru po zahtjevu Rusije i koji je pušten da otputuje natrag u Tursku. Teleskop je objavio kako je tiha diplomacija između Zagreba i Ankare dogovorila i provela “razmjenu”.¹⁵

Prenoseći i prateći daljnji razvoj te priče u svojim izvještajima, portal Index¹⁶ i Jutarnji list¹⁷ uredno su spomenuli Teleskop kao izvor informacije o skrivenoj povezanosti puštanja kapetana Bekavca iz Turske i poduzetnika Mustafe Yiğita Zerena iz Hrvatske.

“Ja sam zadovoljan kako su drugi mediji prenosili tu našu priču. Volio bih da su stavili i poveznicu, što nisam vidio kod Indexa. Mi na Teleskopu uvijek stavimo poveznicu kad prenosimo nešto iz drugih medija, i to stavimo u prve tri-četiri rečenice. Mislim da novinari nekako imaju osjećaj da rade nešto što nije baš profesionalno ako ne navedu drugi medij kao izvor priče”, kaže Dražen Ćurić s portala Teleskop.

“Ako je neki autor to napravio kao svoju ekskluzivu, onda je potrebno spomenuti ili autora ili barem novinu/portal. Nemam s time problem”, kaže Dušan Miljuš, novinar Jutarnjeg lista koji je, pišući o ovoj temi, pripisao prenošenu informaciju portalu Teleskop.

¹⁵<https://teleskop.hr/hrvatska/ekskluzivno-istina-o-povratku-kapetana-bekavca-razmijenjen-je-za-erdoganovog-covjeka-kojeg-su-trazili-rusi-zbog-pronevjere-600-milijuna-dolara/>

¹⁶<https://www.index.hr/vijesti/clanak/je-li-kapetan-bekavac-doista-razmijenjen-za-turskog-biznismena-uhicenog-u-hrvatskoj/2702707.aspx>

¹⁷<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/u-sjeni-oslobadanja-kapetana-bekavca-odvio-se-diplomatski-triler-hrvatska-je-rusiji-odbiti-izruciti-erdoganovog-covjeka-a-onda-preokret-15615672>

Primjer broj 3

Kad se 27. srpnja 2025. dogodilo ubojstvo u prostoru bivše tvornice Medika u Zagebu, o kojem su intenzivno izvještavali svi vodeći mediji, portal Index neke je informacije u svom izvještavanju "iz minute u minutu" prenio s portala 24sata, uredno pripisujući autorstvo neke konkretne informacije izravnoj konkurenciji. Na primjer: "24sata neslužbeno doznaje da su se Hranjec i žrtva sukobili i u travnju te da je tada pozvana policija. Index je poslao upit zagrebačkoj policiji te ćemo njihov odgovor objaviti čim ga primimo".¹⁸

"Mi to već dulje vrijeme imamo nekako postavljeno kao praksu. Naravno, s obzirom na produkciju vijesti na Indexu, dogodi se da imamo neki članak bez atribucije, ali mislim da smo dosta jasni oko toga da se pozovemo i linkamo nečije autorstvo kad preuzmemo nešto što ima samo taj netko drugi. S obzirom na tržišnu poziciju, ne moramo se bojati i nešto glumiti, neće nam atribucija utjecati ni na brojke ni na poziciju", kaže Neven Barković, urednik na Index.hr. Slaže se s tezom da prije nije bilo tolikog atribuiranja drugih medija i njihovog rada, da to nije bila tako učestala pojava na hrvatskoj medijskoj sceni, i da se stvari ipak razvijaju na sličan način na koji se razvijaju i u svjetskim medijima, gdje je atribuiranje prilikom fer prenošenja također puno vidljivije nego ranije.

"Internet je specifičan jer možeš linkom dati dodatni benefit. U printu ne. U printu to nešto znači nama koji smo u biznisu, ali ljudima ne. Mislim da ljudi pređu preko toga ne obazirući se", kaže Barković.

Primjer broj 4

U svom izvještaju "Srbin i Hrvati autom se htjeli probiti u vojarnu", objavljenom u tiskanom izdanju od 13. srpnja 2025. (str 18-19), dnevni list 24sata citira Jutarnji list u fer prenošenju informacije o vozilu kojim su se civili nasilno probili u krug vojarnu u Udbini i detaljima policijske potjere koja je uslijedila. Novinarka 24sata Petra Mustač u tekstu donosi puno "svojih" detalja priče, ali na kraju teksta korektno pripisuje informacije koje prenosi iz konkurentskog dnevnog lista. U verziji istog teksta na web izdanju nema poveznice prilikom spominjanja izvještavanja druge medijske kuće.¹⁹

¹⁸<https://www.index.hr/vijesti/clanak/hranjec-odredjen-istrasni-zatvor-policija-objavila-sto-se-dogadjalo-sat-prije-ubojstva/2694335.aspx>

¹⁹<https://www.24sata.hr/news/detalji-drame-u-vojarni-josip-jovic-srbin-i-dva-hrvata-bjezali-po-makadamu-skrivali-se-u-ceki-1062865>

Primjer broj 5

Informaciju o odgodi utrke Sinjske alke zbog obilne kiše i nevremena u Sinju 3. kolovoza 2025. Jutarnji list u svom izvještaju na web izdanju²⁰ fer prenosi i pripisuje Večernjem listu, čiji je novinar Dario Topić na terenu u Sinju prvi dobio potvrdu o odgodi.²¹ Jutarnji nudi čitateljima i poveznicu na članak Večernjeg. Tekst na jutarnji.hr citira i izvještavanje Slobodne Dalmacije, također s poveznicom, što ovaj primjer čini drukčijim, i pozitivnijim, od primjera broj 4.

Primjer broj 6

“Vukovarski HDZ odlučio je ući u koaliciju s Hrvatskim suverenistima u Gradskom vijeću Vukovara. Tu je vijest u ponedjeljak prvi objavio 24sata, pozivajući se na izvor iz vukovarskog HDZ-a”. Tako doslovno glasi lead, odnosno početak teksta novinara Nikole Patkovića u Jutarnjem listu 15. srpnja u tiskanom izdanju (a 14. srpnja poslijepodne na web portalu, bez poveznice²²).

“Jednostavno osjećam profesionalnu i ljudsku obvezu da navedem izvor nečega što nije moja informacija”, kaže novinar Patković. Dodaje da to nema veze ni sa smjernicama i preporukama strukovnih udruga, nego je to nešto što on kao profesionalac osjeća prirodnim i normalnim.

“Polazim i od sebe. Znao sam puno puta naići na to da cijeli moji tekstovi budu preneseni, od riječi do riječi, na nekom portalu, a da uopće ne bude naveden izvor, ni ime autora ni portal s kojega je tekst prenesen. Nisu to najveći portali, ali to se događa na nekima iz drugog ešalona, što bi se reklo. Tako da je to neka situacija koje mene profesionalno smeta i ljuti, ali nisam nikad poduzimao nešto po tom pitanju. Samo se maksimalno trudim, kad prenosim informaciju objavljenu u nekom drugom mediju, uvijek navesti od koga prenosim tu informaciju”, dodaje.

²⁰<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/nezapamcene-scene-u-sinju-prolom-oblaka-rastjerao-tisuce-ljudi-pokisnuo-i-drzavni-vrh-za-ocekivati-je-odgodu-alka-i-citavog-programa-15609886>

²¹<https://www.vecernji.hr/vijesti/alkarsko-slavlje-u-sinju-otvorena-spomen-soba-braniteljima-predsjednik-otvara-310-alku-1881351>

²²<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/cipe-nakon-dogovora-hdz-a-i-suverenista-zasto-pavlicek-ne-koalira-sa-srbima-oni-suga-izabrali-hdz-pitajte-njih-15603757>

Primjer broj 7

Tjednik Novosti iz pera novinara Ivica Đikića 14. travnja 2025. otkriva da je Ivi Puljić Šego, bliskoj suradnici ministra obrane Ivana Anušića, oduzet sigurnosti certifikat NATO-a nakon istrage nadležnih tijela koju je pokrenuo Ured predsjednika Republike, a ticala se otkrivanja novinarima jedne TV-kuće podataka o vremenu i mjestu slijetanja vojnog helikoptera koji je prevezio predsjednika Zorana Milanovića s Hvara u Zagreb.

Skoro svi mediji koji su prenijeli tu vijest i izvještavali dalje o toj temi pripisali su tu informaciju tjedniku Novosti, a u većini slučajeva podijelili i poveznicu²³. Iznimka je portal Večernjeg lista, večernji.hr, koji u svom tekstu nije pripisao tu informaciju Novostima.²⁴

Novinar Ivica Đikić kaže kako mu se čini da su drugi mediji korektno i fer prenosili informaciju koju je on prvi otkrio u svom članku, premda usput spominje kako mu se neobičnim učinilo to što neki mediji u prenošenju citiraju i posrednika, a ne samo prvog autora vijesti. Misli na formulaciju s web stranice Jutarnjeg lista koja glasi: "Ivi Puljić-Šego, bivšoj novinarki i sadašnjoj savjetnici ministra obrane Ivana Anušića, ukinut je sigurnosni certifikat NATO-a, odnosno onemogućen joj je pristup klasificiranim dokumentima iz obrambene domene, izvijestile su Novosti, a prenosi Dnevnik.hr." Poveznice su uključene na oba citirana medija.

"To je neobično. Kao da su Novosti neki azerbejdžanski medij, pa je Dnevnik.hr preveo, a ovi preuzeli s Dnevnik.hr. Bilo bi mi jasno da se tako radi ako je riječ o vijesti s nekog stranog medija, ali kad je medij iz iste zemlje, lako je otići na originalni link i pripisati prenošenu informaciju onome tko ju je prvi objavio", kaže Đikić.

Primjer broj 8

Dvostruko atribuiranje zapravo nije tako neobično, iako je zaista nepotrebno. Portal morski.hr u članku pod naslovom "Nova snimka - OVO je nasrnulo na novinarku, stručni tim policije ide u Benkovac"²⁵ prenosi s HRT-a vijest²⁶ da je novinarka Melita Vrsaljko progovorila za HRT o incidentu na festivalu "Nosi se" u Benkovcu, ali zatim citat iz izjave Melite Vrsaljko

²³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/anusiceva-savjetnica-iva-puljic-sego-ostala-bez-sigurnosnog-certifikata-15573885>

²⁴ <https://www.vecernji.hr/vijesti/anusicevoj-savjetnici-privremeno-oduzet-certifikat-nato-a-1853542>

²⁵ <https://www.morski.hr/nova-snimka-ovo-je-nasrnulo-na-novinarku-strucni-tim-policije-ide-u-benkovac/>

²⁶ <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/policija-utvrduje-cinjenice-oko-otkazivanja-predstave-u-benkovcu-12301994?ref=morski.hr>

za HRT pripisuje - Jutarnjem listu. Koji je također preuzeo vijest s HRT-a i pripisao taj citat HRT-u²⁷. Ponekad se, dakle, u praksi događa i prekomjerno atribuiranje, dvostruko citiranje drugih medijskih kuća. Prvi put s razlogom, a drugi put bez vidljivog razloga i jasne potrebe.

Primjer broj 9

Regionalni portal Dalmacija Danas 18. srpnja 2025. objavljuje fotovijest koja će se ubrzo proširiti i biti prenošena u mnogim hrvatskim medijima. Naslov: "Roditelji u Omišu zgroženi: Strankinja se sunčala u toplesu na plaži punoj djece".²⁸ Ali Slobodna Dalmacija, koja prva to prenosi kao potencijalno zanimljivu priču²⁹, nigdje ne navodi dalmacijadanas.hr kao izvor s kojeg prenosi, iako Slobodna koristi doslovno isti citat neimenovane sugovornice iz izvornog teksta. Mnogi mediji prenose i razrađuju tu priču dalje, pripisujući izvornu informaciju Slobodnoj Dalmaciji: to čine Jutarnji list³⁰, Večernji list³¹, dnevnik.hr³² i drugi, a RTL Televizija u petominutnom prilogu ne pripisuje vijest nijednom mediju poimence³³, nego govori da su se "mediji brže-bolje raspisali o velikoj drami" i citira komentar Indexova komentatora Hrvoja Marjanovića u dotad već užarenoj medijskog raspravi. Index u tom Marjanovićevu komentaru³⁴ daje poveznicu na izvornu vijest na dalmacijadanas.hr

"S nekim medijima, poput Indexa, imamo jako korektnu suradnju u prenošenju tekstova", kaže Rade Popadić, glavni urednik i direktor portala Dalmacija Danas. "Postoje mediji koji se savjesno drže fer prenošenja i navođenja izvora, a postoje i oni koje je potrebno upozoriti kad takvo nešto propuste napraviti. Kad ih upozorite, kod nekih proces ispravka traje satima, a kod nekih je trenutna reakcija. Svakome se može dogoditi propust, ali bitno je kako se reagira. U našem medijskom prostoru ima više fair playa nego u zemljama istočno od nas. Kod prenošenja, pogotovo prvog prenošenja informacije, gotovo da nema problema, ali ako se tema počne razvijati, već u drugom tekstu, drugog dana, u

²⁷<https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/objavljena-jos-jedna-snimka-incidenta-u-benkovcu-vrijedali-su-me-unosili-mi-se-u-lice-a-je-dan-me-udario-u-ruku-15615636?ref=morski.hr>

²⁸ <https://www.dalmacijadanas.hr/roditelji-u-omisu-zgrozeni-strankinja-se-suncala-u-toplesu-na-plazi-punoi-djece/>

²⁹ https://slobodnadalmacija.hr/mozaik/zivot/strankinja-prosetala-poznatom-plazom-u-omisu-u-toplesu-roditelji-protestirali-jer-su-im-se-djeca-kupala-u-plicaku-1490610?_gl=1*_moy55k*_ga*Nj13MDY4NzAwLjE3NDY0NTU1ODY.*_ga_0PCQNH2ZD*czE3NTY2NTU1MDAkbzMxIGcxIHQxNzU2NjU4MTO4IGo1OSRsMCRoMA..

³⁰ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/strankinja-u-toplesu-prosetala-poznatom-plazom-ljudi-podivljali-kakvo-je-to-ponasan-je-pa-djeca-su-nam-u-plicaku-15605518>

³¹ <https://www.vecernji.hr/vijesti/turistkinja-razlijutila-roditelje-u-toplesu-prosetala-plazom-ne-razumijem-kako-moze-misliti-da-je-takvo-ponasanje-prikladno-1878033>

³² <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/toples-na-plazi-u-omisu-izazvao-podijeljene-reakcije---925199.html>

³³ <https://net.hr/danas/rtl-direkt/toples-u-omisu-izazvao-buru-pravo-na-izbor-ili-cisti-egzibicionizam-1767666-1e904b54-673d-11f0-b249-9600040c8f8e>

³⁴ <https://www.index.hr/magazin/clanak/kavica-setnjica-lomacica/2692465.aspx>

nacionalnom mediju nema nikakvog spomena izvornog teksta s nekog regionalnog medija”, dodaje Popadić.

Primjer broj 10

Novinar Tomislav Kukec iz tjednika 7dnevno i portala dnevno.hr prvi je istraživao i pisao o sumnjivim poslovima koji su se, par mjeseci nakon prvog članka u tjedniku 7dnevno, pretvorili u punokrvnu “ aferu Hipodrom”³⁵, o kojoj su izvještavali svi važniji hrvatski mediji. No, malo tko je pripisivao Kukecu i njegovoj redakciji, odnosno mediju za koji radi, ono što bi se drugima vjerojatno uredno pripisivalo prilikom fer prenošenja. Malo tko je u svojim kasnijim izvještajima koristio formulaciju “o čemu je prvi pisao” ili “kako je prvi otkrio” taj i taj. Svi su mediji tretirali aferu kao da je ona započela prijavom odvjetnika Ante Nobila, koji se zaista uključio u nekom trenutku kaznenom prijavom Državnom odvjetništvu. Među novinarima se, kad govore o ovom neobičnom primjeru, može čuti teza da je u ovom slučaju uređivačka politika nadjačala preporuke ili svijest o atribuiranju i fer prenošenju.

“Svi pripisuju tu priču Nobilu, a mi smo dva mjeseca prije Nobileve kaznene prijave otkrili tu priču, objavili je u tiskanom izdanju, postavljali pitanja nadležnim adresama i uporno čekali njihove odgovore, da bismo onda, nakon maksimalno dugog čekanja, objavili i na webu dan prije Nobileve pressice. Uz napomenu da nam 69 dana Grad Zagreb nije odgovorio na novinarska pitanja”, kaže novinar Kukec. Prema njegovu sjećanju, njegov rad na otkrivanju te afere spomenuli su u svom izvještavanju jedino novinari Jutarnjeg, 24sata, a gostovao je i na N1, dok su praktički svi drugi mediji prešutili taj dio. Neizrečeno, ali pretpostavljeno: zbog loše reputacije koju 7dnevno ili dnevno.hr ima među kolegama novinarima.

“Općenito, mi imamo taj problem da nas se izbjegava citirati. Naše priče gotovo nikad ne završe u nacionalnim medijima, iako su to priče koje imaju i sugovornikje i dokumente. Znam da neki mediji imaju zabranu citiranja dnevno.hr. Novinari možda i stave tu atribuciju u tekst, ali urednici uklone”, kaže Kukec. On bi, kao dugogodišnji novinar koji je većinu karijere proveo u Jutarnjem listu, bio sretniji kad bi se drugi mediji pri dilemi o prenošenju s dnevno.hr vodili mišlju tko piše i kako piše, a ne samo i isključivo gdje piše.

³⁵<https://www.dnevno.hr/vijesti/crna-kronika/tomasevic-tvrdi-da-ga-nitko-nije-pitao-oko-hipodroma-pazite-sto-smo-mu-sve-sla-li-2725079/>

Zaključak

Očito je da se i u svijetu i u Hrvatskoj posljednjih godina događa trend povećanja svijesti - i među novinarima, i među izdavačima, i među čitateljskom i gledateljskom publikom - o tome da fer prenošenje i jasno atribuiranje medijskog sadržaja drugim autorima ili drugoj redakciji nije ni neprirodno, ni suvišno, nego fair-play od kojega svi mogu imati koristi. Analizirani primjeri iz prakse na hrvatskoj medijskoj sceni pokazuju da se takvo atribuiranje prilikom prenošenja medijskog sadržaja na digitalnim platformama događa češće nego prije, čemu su doprinijele i smjernice dogovorene na razini HUDI-ja, ali i postojeća svijest samih novinara o tome da treba poštivati dobre profesionalne standarde u praksi. Takav pozitivan trend na digitalnim platformama prelijeva se i na tiskane medije, premda ne uvijek i ne u svim slučajevima (ima prostora za napredak), ali nešto se rijeđe prelijeva na televizijske programe, gdje još ima puno prostora za napredak.

Logičan zaključak je da bi trebalo nastaviti razvijati dobru praksu i po svijesti i po smjernicama: važna je i svijest među medijskim profesionalcima o tome da jasno spominjanje i priznavanje rada drugih kolega ne šteti samom autoru ili izdavaču kod kojeg objavljuje, ali važne su i samoregulirajuće pisane preporuke koje daju smjer kako to raditi, a kako ne raditi. Također, svjetski mediji, pogotovo oni koji imaju elaborirane i detaljne priručnike o novinarskim standardima kojima se vodi njihova redakcija, mogu i hrvatskim novinarima poslužiti kao orijentir o tome kako izgleda i zvuči dobra praksa, kojoj treba težiti.